

zaterdag 28 en zondag 29 augustus 2021

Brommels! is bramen plukken en veel meer

Voor de tiende keer zet de Brommelscommissie de traditie van het bramen plukken in de Noardlike Fryske Wâlden letterlijk op de kaart. Hoe? Met gratis bramen plukken in boerenland en tal van randactiviteiten op het programma.

Voor jong en ouder, voor elk wat wils. Lekker in de buitenlucht. Kom op 28 en 29 augustus langs om het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden te ontdekken. Waar de parse Brommelsvlag wappert is het feest!

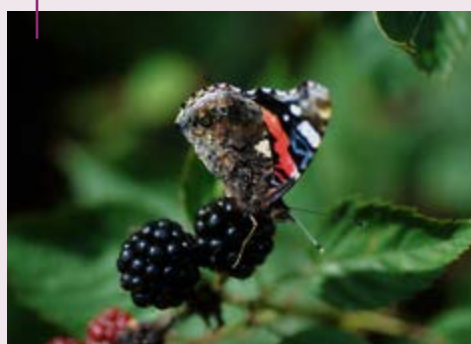

04

Ontdek de Noardlike Fryske Wâlden

09

Thema: Natuerlik Ferskaat/ biodiversiteit

10

Activiteiten voor jong en oud

19

Pluklocaties, pluktips en meer

It Fryske Gea

www.itfryskegea.nl

It Fryske Gea is de provinciale vereniging voor natuurbescherming in Fryslân. We hebben als doel de bescherming, het behoud en ontwikkeling van natuur, landschap en cultureel erfgoed. Op het moment beheren we meer dan 60 verschillende natuurgebieden met een totale oppervlakte van 20.000 hectare. Dit doen we niet alleen. We worden gesteund door 36.000 leden! Met zijn allen beschermen we de natuur in de mooiste provincie van Nederland.

Al negentig jaar op de bres voor natuur

Op 22 februari 1930 is de Vereniging It Fryske Gea opgericht door Meint Wiegersma. In deze periode werd het Friese natuurschoon bedreigd door groot-schalige ontginningen en groeide het besef dat deze natuur beschermd moet worden. Het eerste natuurgebied 'de Landweer' nabij Bakkeveen werd aan de natuurvereniging geschonken en daarna volgden er al snel meer. Tegenwoordig beheren we ruim 60 natuurreservaten, waaronder kleine pareltjes zoals Park

Jongemastate, maar ook grotere gebieden als het Rysterbosk, Lendevallei, Noard-Fryslân Bûtendyks en Nationaal Park de Alde Feanen.

"Zorg voor natuur en landschap staat bij ons voorop. Verwerving, ontwikkeling en beheer van natuurterreinen is de belangrijkste kerntaak. Het gaat hierbij om het behoud van landschappelijke waarden, flora en fauna."

De gebieden worden dusdanig beheerd dat de kwaliteit wordt behouden of verbeterd. Alle beheersmaatregelen zijn afgestemd op het soort gebied, zoals bos, heide, weidevogel- en botanisch grasland, wetland, moeras, kwelder en duingebied.

It Fryske Gea laat mensen – zolang het de natuur niet schaadt – ook graag genieten van de natuurgebieden. Daarom is het merendeel van onze meer dan zestig terreinen vrij toegankelijk voor publiek. Ook organiseren we jaarlijks enkele honderden activiteiten. Jaarlijks heten we honderdduizenden bezoekers – jong en oud – welkom in onze natuurgebieden.

De Vereniging It Fryske Gea

Bij de oprichting is bewust voor de verenigingsvorm gekozen. Op deze manier worden zoveel mogelijk mensen bij natuurbescherming betrokken en hebben alle leden een stem. Trots zijn we dan ook op het feit dat It Fryske Gea inmiddels ruim 36.000 leden telt.

**It Fryske Gea
lokwinset Brommels
mei har 10-jierrich bestean!**

Omdat het uitmaakt welke naam het 'beestje' heeft

BRAMENFESTIJN BROMMELS!

Een naam geeft betekenis aan iets en er gaat een bepaalde energie vanuit. En die twee dingen moeten wél kloppen met wat het is. Anders krijg je scheve dingen. Of spijt... Zie hier de opdracht van ruim 10 jaar geleden. De invulling van het bramenplukevenement vorderde en het moest nog een omschrijving en naam hebben.

Bramenplukfeest en bramenfestival dekten de lading niet. De werkgroep was het al snel eens over 'bramenfestijn'. Toen nog een pakkende naam. Liefst iets Fries. Maar niet te lang en niet te moeilijk. Buiten Friesland moesten ze het ook snappen. Iets met 'toarnbei' was daarmee uitgesloten. Correct schrijven en uitspreken is nogal een 'dingetje'.

En eerlijk gezegd is met toarnbei alles mis. Toarn = doorn, bei = bes. Maar de braamstruik heeft geen doornen, maar stekels. Een bes is het vruchtje ook al niet. De braam is een verzameling steenvruchtjes op een uitgegroeide bloembodem. Zou je dat letterlijk naar het Fries vertalen kom je - volgens wijlen Jan J. de Boer - uit op de enige juiste naam 'stikelstienfruchteklombe'. Fries, ja. Maar te lang en te moeilijk.

Hoe moest ons bramenfestijn dan wél gaan heten? De tijd drong en ik nam de uitdaging aan, de eerstvolgende werkgroepvergadering moest er een naamvoorstel liggen. Dus ik het Nederlands-Fries woordenboek erbij: 'Braam' = 'toarnbei, brombei, brommel(bei), brommer(-bei)'. 'Brommel' sprong eruit. Op mijn zoektocht naar het gebruik van 'brommel' kwam ik erachter dat men in andere delen van Nederland 'brummel' / 'brömmel' zegt. Internationaal heeft 'brommel' ook broertjes en zusjes. Zo zeggen de Duitsers 'brombeere', de Denen 'brombaer' en de Engelsen 'bramble berry'. Als al die namen zo op elkaar lijken, zal de betekenis waarschijnlijk ook wel kloppen.

Bij gebrek aan verdere info op het web over 'brommel' trok ik de conclusie dat het woord waarschijnlijk uit de dagelijkse taal verdwenen was. Leuk! Tijd om zo'n vergeten woord te doen herleven. Toen alleen nog de andere werkgroepleden overtuigen. Dat ging nog niet zo gemakkelijk. Van 'brommel' had men nog nooit gehoord. Wist ik wel zeker dat het Fries was? Nader onderzoek was gewenst. De Fryske Akademy, de Afûk, een landschapsdeskundige en een marketing expert werden geraadpleegd. En ja, het was een oud Fries woord. En ja, een woord dat prima zou passen bij het festijn.

En zo kreeg het bramenfestijn de naam 'Brommels!' Meervoud, met een uitroepteken. Om de betekenis en energie uit te drukken die we met het festijn bedoelen: de verwondering en blijdschap van iedereen die elk jaar weer geniet van het moment dat de eerste 'toarnbeien' rijp zijn. Het moment dat we weer op bramenjacht kunnen en met de brommelsbuit de heerlijkste dingen kunnen maken waar we nog weken lang van nagenieten!

Sigrid Keimpema
Commissie Brommels!

Wâldpyk Bramenfestijn Brommels! **bestaat tien jaar**

Bramen zoeken is met je neus in de houtwallen en elzensingels op sneup naar lekkers. Tijdens je bramenjacht beleef je tegelijk de schoonheid van het nationaal landschap Noardlike Fryske Wâlden. En dat is nu precies waar Brommels! ooit om begonnen is.

Het was de wens van Marjan Vroom uit Feanwâldsterwâl om een landshapsbeleefevenement op te zetten. Doel: de waardering voor ons bijzondere coulissenlandschap vergroten. Allereerst bij de eigen inwoners. Want wat je waardeert, daar pas je beter op. Middel: de oude traditie van bramen plukken in boerenland terug op de kaart zetten. Letterlijk. Met een emmertje overal het boerenland in om bramen te plukken. Als dat weer mogelijk was, dan zou een breed publiek verleid worden tot een unieke ontmoeting met het landschap en de cultuur van de Wâlden.

BOEREN STELLEN LAND OPEN

Na een oproep in Weekblad Actief voor vrijwilligers die wilden helpen een bramenevenement te organiseren, kon Marjan eind 2011 een kleine werkgroep vormen. Er werd een naam bedacht voor het bramenfestijn en een logo ontworpen. De werkgroep benaderde boeren in Burgum, Jistrum en Noardburgum met de vraag of ze hun land open wilden stellen voor bramenplukkers. En enkele inwoners en organisaties uit de dorpen meldden zich aan om aanvullende activiteiten te organiseren. Alles in het kader van bramen of het landschap. Er werd een datum voor het bramenfestijn geprikt en zaterdag 18 augustus 2012 was het dan zover, de allereerste editie van Brommels! De eerste editie van Brommels! was direct een succes.

VIERDE WEEKEND VAN AUGUSTUS

Na de eerste editie besloot de werkgroep het evenement uit te breiden tot een weekend en een vaste datum hiervoor te kiezen. Het vierde weekend van augustus zou voortaan Brommelsweekend zijn. In de jaren die volgden sloten steeds meer boeren, inwoners en organisaties uit omliggende dorpen zich aan bij het bramenfestijn. Het aantal vrijwilligers in de werkgroep groeide mee en er ontstond een Commissie Brommels! Stichting Wrâldfrucht gaf het evenement al snel het streekkeurmerk Wâldpyk. Sindsdien functioneert de Commissie Brommels! onder auspiciën van deze stichting. De commissieleden

ondersteunen inwoners en organisaties uit de regio bij het organiseren van activiteiten en stellen een compleet activiteitenprogramma voor het bramenfestijn op. De commissie verzorgt de promotie van het evenement, regelt de vergunningen en verzekering van het gehele festijn en ook de financiën hiervoor middels sponsor-, subsidie- en fondsenwerving.

Waar de paarse Brommelsvlag wappert, is het feest.

PAARS VAN DE BROMMELSVLAGGEN

Inmiddels kleurt elk vierde weekend van augustus vrijwel de gehele Noardlike Fryske Wâlden paars. Paars van de Brommelsvlaggen bij tientallen pluklocaties en andere Brommelsactiviteitenlocaties. Het festijn is als het ware uitgegroeid tot één groot open erf / huis van de Noardlike Fryske Wâlden. Een weekend waarin kennismaken met het landschap Noardlike Fryske Wâlden en zijn bewoners - de Wâldpiken - centraal staat. Sinds een aantal jaren kiest de organisatie een thema voor het programma. Daarmee krijgt het programma op een specifiek onderdeel meer diepgang.

THEMA: NATUERLIK FERSKAAT

Dit jaar viert de regio voor de 10e keer Brommels! Wegens de coronapandemie is het grote lustrumfeest een jaar uitgesteld. Het thema is dit jaar 'natuerlik ferskaat' (biodiversiteit). De 'natuerlik ferskaat' activiteiten en andere Brommels! activiteiten staan in het programma-overzicht in deze krant (zie pagina 10). Welke activiteiten er definitief door kunnen gaan op 28 en 29 augustus, blijft spannend. Op de website www.brommelsfestijn.nl is het definitieve programma te vinden.

Zangeres Elske DeWall, afkomstig uit Feanwâlden, kreeg in 2012 de allereerste bramen aangeboden.

EERSTE BRAMEN

Voorafgaand aan Brommels! plukt één van de commissieleden ergens in de Noardlike Fryske Wâlden de allereerste rijpe wilde bramen. Deze eerste bramen schenkt de commissie vervolgens aan iemand die een bijzondere rol gespeeld heeft voor het behoud of de promotie van nationaal landschap Noardlike Fryske Wâlden of voor de Wâldpykcultuur. Door de jaren heen hebben de volgende personen de eerste bramen mogen ontvangen:

- 2012:** Elske DeWall - zangeres uit Feanwâlden die de Wâldpykcultuur uitdraagt met haar muziek
- 2013:** Henk van der Boon - boer die met zijn manier van natuurlijk landschapsbeheer bijzondere resultaten heeft geboekt voor de biodiversiteit
- 2014:** Tjitske Postma en Anneke Bosma - gastvrouwen van de Noardlike Fryske Wâlden
- 2015:** Jan J. de Boer - schrijver van de Veldgids landschapselementen Noardlike Fryske Wâlden, hét handboek voor onderhoud van de houtwallen, elzensingels, pingo's en dobben
- 2016:** Lutz Jacobi - Tweede Kamer politica die zich sterk maakt voor de positie van streekproducten en het landschap, in het bijzonder de Noardlike Fryske Wâlden
- 2017:** Karst Meijer - bramendeskundige die jaarlijks onderzoek doet naar voorkomende bramensoorten in Fryslân en de Noardlike Fryske Wâlden in het bijzonder
- 2018:** Hilly Harms - actrice en verhalenvertelster van streekverhalen uit de Wâlden
- 2019:** Pieter van der Werff - drijvende kracht achter vele samenwerkingsverbanden in de groene sector in Fryslân en initiatiefnemer van diverse streekproductenorganisaties, waaronder streekkeurmerk Wâldpyk
- 2020:** verschillende personen, op voordracht van inwoners, namelijk: Theo Mulder, familie Pietersma van Om de Dobben, Minke Hoekstra, Trudy Geeraets, Fernanda de Zwart, Dictus Hoeksma, Pyt van de Polder, Tjerkje van der Laan, Hans, Hans, Wietske & Wietske.
- 2021:** wie de eerste bramen in 2021 krijgt, is op het moment van verschijnen van deze krant nog een verrassing.

FINANCIERING

De organisatie van Brommels! wordt volledig gefinancierd uit sponsor-, subsidie- en fondsen gelden en sponsoring in natura. Brommels! is verder alleen mogelijk door de vrijwillige inzet van de commissieleden en alle andere mede-organisatoren.

Het programma van Brommels! 2021 is financieel mede mogelijk gemaakt door: Stichting KidzKlix (naturasponsoring), Vereniging Noardlike Fryske Wâlden, Provincie Fryslân (Iepen Mienskip Fûns), Gemeente Dantumadiel, Gemeente Tytsjerksteradiel, Gemeente Achtkarspelen, Gemeente Noardeast - Fryslân, Stichting Wiersma Reitsma, Van Heloma Stichting, Rabobank Clubsupport, Dierenartsenpraktijk tussen Diken en Feanen.

De Noardlike Fryske Wâlden: uniek in heel Europa

Het landschap in de Noardlike Fryske Wâlden is zo uniek dat het de titel 'Nationaal Landschap' mag dragen. Maar waarom is dit gebied zo uniek? En wat kunnen we zelf doen om zo lang mogelijk van dit landschap te genieten? Gerrit Tuinstra is al meer dan twintig jaar projectmedewerker bij Landschapsbeheer Friesland en kan er alles over vertellen.

„Als je zelf ergens woont dan zie je vaak niet meer hoe bijzonder het gebied is. Dat geldt ook voor veel inwoners van de Noardlike Fryske Wâlden. Maar het gebied is echt uniek. De functie waarvoor mensen gebruik maakten

van houtwallen en elzensingels - voor het hout - is na de Tweede Oorlog veelal verdwenen. Toen er vervolgens op grote schaal ruilverkaveling plaatsvond is er vooral in de Noardlike Fryske Wâlden veel oog geweest voor

het landschap. Zodoende zijn veel houtwallen en elzensingels bewaard gebleven. Deze vormen samen met de pingoruïnes en hagen een bijzonder landschap waar we best trots op mogen zijn”, vindt Tuinstra.

GEKRAAGDE ROODSTAART

Samen met boeren, die via de vereniging Noardlike Fryske Wâlden een beheervergoeding krijgen voor hun werkzaamheden aan de houtwallen en elzensingels, is Landschapsbeheer Friesland al jarenlang actief om het landschap zo goed mogelijk te bewaren. Dat is belangrijk, omdat het qua biodiversiteit een vrij rijk gebied is. „Je ziet hier bijvoorbeeld veel houtwalvogels. In de houtwallen zijn de omstandigheden goed voor veel insecten en daar komen dan weer veel zangvogels op af. De gekraagde roodstaart is wat mij betreft echt een ambassadeur voor dit landschap. Hiervan is een bovengemiddeld aantal aanwezig.”

In de Noardlike Fryske Wâlden wordt aan hakhoutbeheer gedaan. Dit houdt in dat - naast het jaarlijks onderhoud en snoeien - eens in de twintig tot vijfentwintig jaar bomen worden gekapt, juist om de houtwallen en elzensingels vitaal te houden. De stobben blijven staan, zodat die weer uit kunnen groeien. „We merken dat er nog wel eens onbegrip is over het hakhoutbeheer. Het lijkt dan een kaalslag, maar niets is minder waar. Ja, het eerste jaar lijkt het allemaal wat leeg en kaal. Maar daarna zal er juist weer veel hergroei zijn”, weet Tuinstra.

GRAUWE KLAUWIER

Dat het hakhoutbeheer zijn vruchten afwerpt blijkt wel uit het feit

dat er in 2012 bij Twijzel een broedpaartje van de grauwe klauwier was. „Dit is een hele kritische soort die het heel moeilijk heeft gehad. Deze heeft veel grotere insecten nodig, zoals hommels en libellen. Als deze vogel er is, dan weten wij dat het goed gaat in het landschap.

Dan zijn de condities goed.” Spijtig genoeg is na 2012 de grauwe klauwier niet meer broedend gezien, maar Tuinstra houdt hoop dat deze vogel terug zal komen.

Voor de biodiversiteit zijn ook bramen van groot belang. „De braamsluiper, de tuinfluiter, dat zijn vogels die hier heel blij van worden. Maar bramen zijn ook heel belangrijk voor hommels en er zijn zelfs bijensoorten die nestelen in de holle stengels van bramenstruiken. Een initiatief als Brommels! juichen wij dan ook van harte toe, omdat tijdens zo'n weekend het belang van bramen nog maar eens wordt onderstreept.”

En wat burgers volgens Tuinstra zelf kunnen doen ter bescherming van het landschap en de biodiversiteit? „Heb er vooral oog voor en besef dat we in een bijzonder gebied leven. Als je zelf een stukje land langs de rand van een dorp hebt, verdiep je dan eens in het beheer. En wees maar wat minder netjes. Plant bijvoorbeeld hondsroos, sleedoorn, vlier of lijsterbes in de tuin. Of een bramenstruik natuurlijk!”

‘Misschien krijgen we wel een Brommelsbaby’

Geraldine Haverkamp - Turkstra uit Kollumerzwaag is enthousiast lid van de vereniging Noardlike Fryske Wâlden. Samen met haar man André Turkstra beheert zij tien kilometer elzensingels. Zij zorgen er met 800 andere leden voor dat Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden er zo mooi uit ziet. Daarnaast doen zij elk jaar aan Brommels! mee.

Geraldine en André hebben samen met de vader van André een melkveebedrijf. Ze verzorgen er honderd koeien en vijftig stuks jongvee. De koeien gaan overdag naar buiten om te weiden. Geraldine (35) groeide op in de Achterhoek, maar voelt zich als boerendochter helemaal thuis op het Friese platteland. „Dit is de Achterhoek in Friesland”, lacht Geraldine. „Ook in de Achterhoek heb je een coulisselandchap, maar daar heb je geen elzensingels.”

De boerin noemt het een uniek gebied om te 'buorkjen', maar ook om te fietsen en te wandelen. „Al is het voor ons soms met het kuilen een uitdaging om het gras te drogen tussen alle elzensingels. Maar dat hebben we er graag voor over.”

PLUKLOCATIE

Langs de elzensingels zijn veel bramenstruiken te vinden. Drie jaar geleden bleek zelfs dat er een zeer zeldzame bramen-

soort te vinden is in het land van Geraldine en haar man, namelijk de Rubus Frieslandicus. Ook dit jaar hangt de paarse Brommelsvlag weer op het erf van de familie Turkstra in Kollumerzwaag.

„Mensen zijn van harte welkom om hier bramen te plukken. Er zijn meer dan genoeg te vinden, al is het soms best lastig om er bij te komen omdat er een sloot tussen zit of vanwege de brand-

netels. Het is dus handig om ook met mooi weer even een lange broek aan te doen en goed voorbereid op pad gedaan”, adviseert Geraldine. Normaal gesproken organiseert ze ook wel activitei-

ten tijdens het Brommelsfestijn op het boerenerf, maar dit jaar is alles anders. „We verwachten half september ons tweede kindje. Misschien wordt het wel een Brommelsbaby.”

Natuurfeestje

Samen met professioneel natuurfotograaf Bart Stornebrink zijn vele kinderen uit de regio Noord-oost-Friesland op pad geweest om de flora en fauna in eigen dorp vast te leggen. Gewapend met

stoot- en waterdichte cameraatjes in flitsende kleurtjes verkenden de kinderen de biodiversiteit en schoten prachtige plaatjes. Het werd een echt natuurfeestje. Een combinatie van leren over de planten,

insecten en dieren in eigen omgeving en die dan op creatieve wijze vastleggen op beeld.

De natuurfotografie-excursie is één van de vooractiviteiten van Brommels! 2021. Het thema van dit jaar is ‘natuerlik ferskaat’ (biodiversiteit). Volgens Stornebrink van de Stichting KidzKlix is het op pad gaan met

een fotocamera een prachtige manier om kinderen te verbinden met de natuur. „Wij proberen de kinderen op speelse wijze de natuur te leren waarderen. De kinderen vinden het geweldig om buiten te zijn. We gaan op zoek naar mooie vondsten die zij vastleggen op beeld, dat varieert van een paardenbloem tot een lieveheersbeestje. Vervolgens

vertellen wij iets over hun natuurvondsten op een manier dat ze niet door hebben dat we ze lesgeven. Het is elke keer weer een feestje.”

FotoBart heeft per school een top 20 gemaakt van de mooiste foto’s. De kinderen kozen daaruit een top 3. Voor meer foto’s zie: www.brommelsfestijn.nl

Noardburgum

EERSTE PRIJS:
Jesse Bosma, Basisskoalle De Klimstien, Noardburgum.

TWEEDE PRIJS:
Iris van de Graaf, Basisskoalle De Klimstien, Noardburgum.

DERDE PRIJS:
Iliana Smedes, Basisskoalle De Klimstien, Noardburgum.

Harkema

TWEEDE PRIJS:
Tritsten de Boer, OBS It Holdersnêst, Harkema.

DERDE PRIJS:
Meint Venema, OBS It Holdersnêst, Harkema.

EERSTE PRIJS:
Jade Bekkema, OBS It Holdersnêst, Harkema.

Rinsumageast

EERSTE PRIJS:
Edith Bosgraaf, CBS de Tarissing, Rinsumageast

TWEEDE PRIJS:
Noor Schroder, CBS de Tarissing, Rinsumageast

DERDE PRIJS:
Jelmer Meindertsma, CBS de Tarissing, Rinsumageast

De meest verrassende woonwinkel van het Noorden

Enorme keus in hoekbanken! Meer dan 50 modellen uit voorraad leverbaar!

Veel keus in tafels en stoelen

TIJDELIJK EEN EXTRA OUTLET
VESTIGING IN DE WESTEREEEN!

ELKE ZATERDAG
OPEN VAN
10.00 - 16.00

HOGЕ KORTINGEN!
(hoek)banken - meubelen en meer!
Yndustrywei 1a (naast kroon leverworst)

Heel veel fauteuils

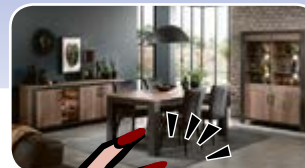

Trendy woonprogramma's. Industrieel en landelijk

Uitgevoerd in sterk Mangohout met metaal

Klantenbeoordeling

2.000 m² scherpgeprijsde wooninspiratie

Maandags gesloten, vrijdags koopavond.

Westergeest, Simmerwei 8, tel. (0511) 445493
0613406448 - info@idekowonen.nl

www.idekowonen.nl

TOMKE lokwînsket it
Brommelsfestîjn!

Wisto dat Tomke dit jier ek in
jubileum hat? En omdat er sa gek
is op brommels hâldt er op sneon
18 septimber syn jierdeifeestje by
de Muzykpleats yn Bûtenpost!
Sjoch op www.tomke.frl foar mear
ynformaasje.

Op syk nei Tomke-boekjes of Tomke-artikels?

Kom ris lâns by de Fryske boek- en kadowinkel fan de Afûk yn Ljouwert
of sjoch yn ús websjop: websjop.afuk.frl.

Afûk, Bûterhoeke 3, Ljouwert, www.afuk.frl

afûk

Win win win!

**Brommels! verrassingspakket
en koffie/thee voor 2**

Op elke pagina in deze krant staan letters verstopt.

Zet deze letters op een rijtje en je vindt een zin van 3 woorden.

Stuur de oplossing uiterlijk 1 september naar:

brommelsfestijn@gmail.com.

Uit de goede inzendingen wordt een winnaar geloot. De winnaar
krijgt een Brommels! verrassingspakket en een tegoedbon voor
koffie/thee met bramenlekkers voor 2 bij Op'e Stâl in Buitenpost.

De winnaar krijgt per e-mail bericht.

OPLOSSING

Win win win!

Megamoeilijk bramenraadsel

Boer Bauke organiseert een wedstrijdje bramenplukken.
Wie in een half uur tijd de meeste bramen geplukt heeft,
wint een leuke prijs.

Een jaar lang elke week een pak heerlijke volle yoghurt en vanille vla
en een pot zelfgemaakte brommelsjam van zijn vrouw, boerin Trynke.
Dat wordt een jaar lang elke week smullen van een brommels! vlaflip.

De wedstrijd is alleen voor de kinderen van
groep 3,4,5 en 6 van de basisschool.
Daarom heeft boer Bauke samen met de juffen en meesters geheime
codes uitgedeeld aan de kinderen van groep 3 t/m 6.

Marten hoort van de wedstrijd en wil die prijs ook wel winnen.
Maar ja, hij zit in groep 7...

En hij heeft dus geen geheime code gekregen.
Slim als hij is, gaat hij op de dag van de wedstrijd stiekem om
een hoekje staan en luistert de andere kinderen af.

Daar is Mient uit groep 3.
Boer Bauke zegt 6. Mient antwoordt 3, En hij mag meedoen.

Daar is Aaltsje uit groep 4.
Boer Bauke zegt 8. Aaltsje antwoordt 4. Zij mag ook meedoen.

Daar is Wietske uit groep 6,
Boer Bauke zegt 12. Wietske antwoordt: 6.
En zij mag ook meedoen aan de bramenplukwedstrijd.

Marten denkt even na en stapt dan op boer Bauke af.
Boer Bauke zegt: 10.
Marten antwoordt:?

Wat moet Marten zeggen om ook mee te mogen doen?

Zoek de verschillen

Wist je dat...

- er heel veel verschillende bramensoorten zijn in Fryslân? wel 70!
- je het verschil tussen de soorten kunt zien aan de vorm van de blaadjes en de bloemetjes? kijk en vergelijk maar eens!
- elke bramensoort net een beetje anders proeft? probeer maar eens, dat lukt het best met je ogen dicht.
- de (volgens velen) lekkerste bramensoort ook de grootste braam is? is dat even handig!
- je die lekkerste grote zoete bramen tijdens Brommels! kunt plukken? kijk op brommelsfestijn.nl waar zoal
- je met alle bramensoorten gewoon de heerlijkste dingen kunt maken? kok Gerben vertelt je op pagina 14 wat en hoe!

Het juiste antwoord vind je op pagina 17

brommels!

10 jaar Brommelsfestijn!

De Pleats is al fan vanaf het begin.

Gefeliciteerd!

Op 28 augustus bent u van harte welkom en serveren wij natuurlijk ook Brommels!

RESTAURANT | KINDVRIENDELIJK | TERRAS | LUNCH | TROUWEN | KOFFIE TO GO | CATERING | THUIS

 DEPLEATS
  DEPLEATS | 0511 461556 | WWW.DEPLEATS.NL
 SCHOOLSTRAAT 82 BURGUM | INFO@DEPLEATS.NL

DIERENARTSENPRAKTIJK TUSKEN DIKEN EN FEANEN

Tel. 0512-332650
info@tuskendikenenfeanen.nl

Drogeham

Lândyk 4
9289 LE

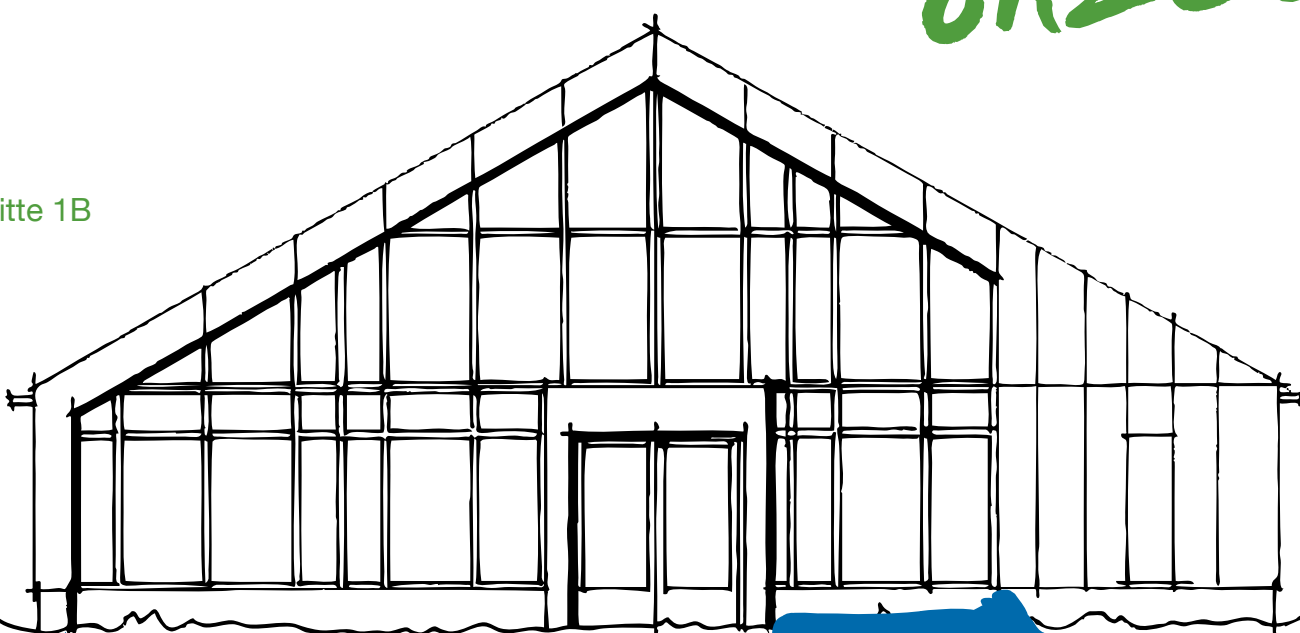
De Westereen

Ferlinge Stasjonstrjitte 1B
9271 CA

Surhuisterveen

De Dellen 50
9231 EC

*Uw huisdier
onze zorg!*

WWW.TUSKENDIKENENFEANEN.NL

Natuerlik Ferskaat mei de Mienskip

Landschapsbeheer Friesland, de Friese Milieufederatie en Streekmerk Wâldpyk hebben samen het project Natuerlik ferskaat mei de Mienskip gelanceerd. Het project wordt samen met burgers, organisaties, scholen, ondernemers en overheden opgezet om de biodiversiteit in de streek te vergroten. In totaal doen vijf dorpen in vier verschillende gemeentes mee: Kollum, Kootstertille, Feanwâlden, Rinsumageast en Noardburgum. We lichten er twee dorpen uit.

Stinzenplanten verspreid door heel Feanwâlden

Het woord 'stinzenplant' is een verzamelnaam voor een groep sierplanten die met name voorkomen op landgoederen, het erf van boeren en pastorietuinen. De naam kent hoogstwaarschijnlijk zijn oorsprong in Feanwâlden. Rondom De Schierstins bloeien al sinds jaar en dag ongeveer zeventien verschillende van dit soort planten. In Feanwâlden sprak men daarom van stinzenplanten, een woord dat vervolgens wijdverspreid is overgenomen.

Al meer dan twintig jaar is er een tuincommissie actief in de tuin rondom De Schierstins. Deze tuincommissie werd als 'adviseur stinzenplanten' betrokken bij het nieuwe stationsgebied van Feanwâlden. Van daaruit werd de tuincommissie door Landschapsbeheer Friesland gevraagd om ook deel te nemen aan het project Natuerlik Ferskaat mei de Mienskip. Vanuit dit project wordt er gewerkt aan meer stinzenplanten in Feanwâlden.

Dat dat nog niet zo gemakkelijk is, daar weten Peter Tjaden en Harm Woelinga alles van. „Wij willen de oorspronkelijke soorten, maar het blijkt tegen te vallen om daar bollen van te krijgen. We hebben eigenhandig de bollen van de bonte krokussen die voorheen bij het Chinees restaurant in het dorp groeiden uitgegraven, maar dat alleen is niet genoeg”, aldus Woelinga. „Daarom zijn we ook aan het zaaien geslagen. Het zaad daarvoor verzamelen we op historische locaties, bijvoorbeeld op boerenerven in de buurt”, vertelt Tjaden. „We kregen ook de tip dat op Texel de oorspronkelijke wilde hyacint groeit. Dus dan doen we een tochtje naar Texel.”

Doordat soorten als bonte krokus, wilde narcis en kievitsbloem

gezaaid worden, kan het langer duren dan bij het planten van bollen voordat de stinzenplanten groeien en tot bloei komen. Maar als de stinzenplanten dan eenmaal tot bloei komen, dan wordt het genieten voor de inwoners en bezoekers van Feanwâlden, menen Tjaden en Woelinga. „Het hoeft natuurlijk niet allemaal in één keer klaar. Het is een proces van natuurlijke verwildering. We laten het z'n gang gaan en binnen enkele jaren zal daar het resultaat van te zien zijn”, denkt Woelinga. „Dan kan het niemand meer ontgaan, dat wordt zo overweldigend mooi, dat moet wel opvallen.”

Het versterken van de stinzenplanten en daarmee de biodiversiteit in Feanwâlden, is slechts één van de doelen van het project. Met het project hopen Woelinga en Tjaden ook te werken aan een stukje bewustwording. „Mensen vinden de tuin rondom De Schierstins soms een benedide, omdat er lang niet gemaaid wordt. Maar dat doen we juist om alle plantjes de tijd te geven om te rijpen, wat weer goed is voor de insecten die er leven. We hopen dat het stinzenproject ook bijdraagt aan bewustwording over waarom we dit zo doen”, vertelt Tjaden.

‘Een mooie manier om de biodiversiteit te versterken’

In Kollum is Tjerkje van der Laan van het Bloemenparadyske namens Streekmerk Wâldpyk de drijvende kracht achter het project. Er is een innige samenwerking met Plaatselijk Belang Kollum. Bijzonder is de wandelroute die in de gemeente wordt aangelegd langs mooie planten die de biodiversiteit vergroten.

„We hebben De Stinzenroute (voorheen de Foodwalk) en de Kunstroute van Kollum aan elkaar gekoppeld. De route is in totaal 15 kilometer lang. De gemeente Noardeast-Fryslân denkt mee over welke planten geschikt zijn langs de route. We proberen ‘de Mienskip’ - schoolkinderen en burgers - bij de aanleg ervan te betrekken, zodat het een project van ons allemaal wordt”, vertelt Tjerkje. In het najaar vindt de finale plaats. Het is de bedoeling dat er meer streekeigen bomen, struiken en kruiden op de route worden geplant en er komen nog meer biologische bloembollen bij. Verder krijgt het project ‘Steen eruit, plant erin’ - dat vorig jaar is opgestart - een vervolg. „Het is een mooie manier om de biodiversiteit in het dorp verder te versterken”, stelt Tjerkje.

KINDEREN DICHTER BIJ DE NATUUR

Tjerkje vindt het vooral heel belangrijk om kinderen spelenderwijs dicht bij de natuur te brengen. „In mei hebben we bijvoorbeeld bijenhôtels gevuld en ondertussen leren we ze wat de bijen doen en waarom ze zo belangrijk zijn voor de natuur. Kinderen vinden het prachtig. Met de oudere kinderen van Piter Jelles hebben we de zaadzakjes-actie in het leven groepen. Kinderen mochten zelf een ontwerp maken voor die zaadzakjes. De mooiste zijn daadwerkelijk geplaatst op de drie mengsels: een wilde bloemenmengsel, één voor bijen en één voor de vlinders. De zakjes zijn vervolgens uitgedeeld in het dorp in de hoop dat de zaden in de tuinen worden gezaaid en om het belang van ‘Natuerlik Ferskaat’ onder de aandacht te brengen.”

PASSIE VOOR BIOLOGISCHE BLOEMEN

Zelf vindt Tjerkje het heel belangrijk om een bijdrage te leveren aan de biodiversiteit. Ze heeft een passie voor biologische bloemen. Om zoveel mogelijk mensen mee te laten genieten van de bloemen heeft ze een tuin geopend waar mensen zelf dahlia's, goudsbloemen, vrouwenmantel en vele an-

dere soorten mogen plukken. Ook de bijbehorende winkel staat in het seizoen vol met vers geplukte bloemen en prachtige veldboeketten. „We werken hier met natuurlijke elementen en gaan met de seizoenen mee. Zo bakken en koken we met wat het seizoen te bieden heeft. Tijdens het Brommelsfestijn mag iedereen hier bramen plukken en maken we taart met bramen en vers bramensap voor in de theetuin”, vertelt Tjerkje.

‘ONKRUID BESTAAT NIET’

Sinds 2019 ontvangt ze ook toeristen op haar camping en het valt Tjerkje op hoe bijzonder zij de omgeving vinden. „Zelf zien we dat niet altijd meer, maar we hebben hier zoveel diversiteit, daar mogen we best trots op zijn.” Samen met de andere commissieleden van Brommels! denkt ze graag mee over hoe ze dit kunnen uitdragen. Het Bloemenparadyske is zelf ook weer deelnemer van het evenement. „Mensen zijn van harte welkom om hier een kijkje te nemen”, zegt Tjerkje. Of ze nog een gouden tip heeft voor mensen die van tuinieren houden? „Wees vooral niet te netjes, laat het maar gebeuren, daardoor ontstaan de mooiste dingen. En onkruid? Dat bestaat niet!”

brommels!

zaterdag 28 & zondag 29 augustus
thema 2021: natuerlik ferskaat

Natuerlik ferskaat

Foodwalk

- **Foodwalk Buitenpost** - Kollum met landschapskunst:
op eigen moment
route op brommelsfestijn.nl
- **Foodwalk Jistum**:
op eigen moment
route op brommelsfestijn.nl
- **Pop-up wandelroute naar natuurterrein familie Baarda en Voedselbos Egypte**:
Op'e Stâl - Voorstraat 1, Buitenpost & Familie Baarda - West 44, Buitenpost
za. 10:00 - 17:00 u, zo. 12:00 - 17:00 u

Tuintips

Tuintips Natuerlik Ferskaat en handige A4-poster op brommelsfestijn.nl.

Workshop

- **Workshop Wâldpyk-lekkernijen maken**:
Op'e Stâl - Voorstraat 1, Buitenpost
za. 10:00 - 17:00 u, zo. 12:00 - 17:00 u
(doorlopend)

Plukken

Pluklocaties

Waar de paarse Brommels! vlag uithangt mag je het land in om bramen te plukken. Adressen van de pluklocaties vind je op brommelsfestijn.nl.

Pluktips

- Zo maak je bramen plukken makkelijker en leuker:
- 1) draag oude kleren en laarzen;
 - 2) bewaar de bramen in een emmer, mandje of bakje;
 - 3) pluk bramen die helemaal zwart zijn en glimmen;
 - 4) pluk de bramen die boven je knie hangen;
 - 5) pluk bramen met het kroontje er aan;
 - 6) gebruik een brommelsstok als hulpmiddel (*diy-tip op brommelsfestijn.nl*).

Doen

Brommelsfeest

Centrumlocaties Brommels! met divers programma:

- **Bloemenparadyske**:
Paradyske 3, Kollum
za. 11:00 - 17:00 u, zo. 12:00 - 16:00 u
- **Muzykpleats**:
Egypte 16A, Buitenpost
za. & zo. 10:00 - 18:00 u
- **Zomerschuur**:
Zomerweg 68A, Burgum
za. 10:00 - 17:00 u, zo. 12:00 - 17:00 u

Divers

- **Boerderij diploma halen (kinderactiviteit)**:
Mts Boersma - Seadwei 3, Eastermar
za. & zo. 10:00 - 16:00 u
- **Boerenmarkt met roofvogelshow en wijnproeverij**:
Mts Bloemhoff - Blauwhuisterweg 23, Surhuisterveen
zo. 13:00 - 17:00 u
- **Buiten-doe-opdrachten van It Fryske Gea en Staatsbosbeheer**:
opdrachtkaarten op brommelsfestijn.nl
- **Foto-expositie brommels**:
Spitkeet - De Dunen 3 Harkema
za. & zo. 10:00 - 17:00 u
- **Kennismaken met zeismaaien**:
Bloemenparadyske - Paradyske 3, Kollum
zo. 10:00 - 17:00 u
- **NK maaien met de zeis voor teams**:
Egypte 30, Buitenpost
za. 13:00 - 18:00 u
- **Streekverhalen over beestjes en bloemetjes**:
Verhalenkamer - Torenlaan 2, Eastermar
za. 10:00 - 17:00 u, zo. 12:00 - 17:00 u

Excursie (kids)

KidzKlix natuurfotografieworkshop/ excursie

De Baanderij - Heidstreek 2A, Noardburgum
za. start om 13:00 u
opgave via brommelsfestijn.nl

Wandel/fietstocht

- **Brommels! fietsroutes 2021**:
op eigen moment
routes op brommelsfestijn.nl

- **Brommels! wandeltochten 10 of 20 km**:
Schierstins - Haadstrjitte 1, Feanwâlden
za. 09:00 - 10:00 u => start 20 km
za. 10:00 - 11:00 u => start 10 km
- **Wandelroute Wâldpykpaad**:
Muzykpleats - Egypte 16A, Buitenpost
za. & zo. 10:00 - 18:00 u
- **Spitkeet fietstocht 30 of 40 km**:
Spitkeet - De Dunen 3, Harkema
za. 10:00 - 14:00 u

Algemene wandel/fietsroutes in de Noardlike Fryske Wâlden vind je op brommelsfestijn.nl.

Workshop

- **Bloemschikken met natuurlijke materialen**:
De Teeroas - Mellereed 2, Harkema
za. 10:30 - 12:00 u
opgave via tel. 0512 - 36 24 79
- **Bramencocktail maken en koken met bramen**:
Op'e Stâl - Voorstraat 1
za. 10:00 - 17:00 u, zo. 12:00 - 17:00 u
- **Landschap / bloemen schilderen**:
Bloemenparadyske - Paradyske 3, Kollum
zo. 09:30 - 14:00 uur
opgave via brommelsfestijn.nl

Wâldpyk bramenfestijn Brommels! wordt in 2021 financieel mede mogelijk gemaakt door:

Dierenartsenpraktijk Tusken Diken en Feanen,
Gemeente Achtkarspelen,
Gemeente Dantumadiel,
Gemeente Noardeast-Fryslân,
Gemeente Tytsjerksteradiel,
Provincie Fryslân,
Rabobank Clubsupport,
Stichting Wiersma - Reitsma,
Van Heloma Stichting,
Vereniging Noardlike Fryske Wâlden.

programma en meer info op brommelsfestijn.nl

Onthaasten

Bramen op de kaart

- **Bloemenparadyske:**
Paradyske 3, Kollum
za. 11:00 - 17:00 u, zo. 12:00 - 16:00 u
- **De Ferbining:**
stationsgebouw Feanwâlden
za. & zo. 09:00 - 17:00 u
- **De Pleats:**
Schoolstraat 82, Burgum
za. 09:00 - 20:00 u
- **Op'e Stâl:**
Voorstraat 1, Buitenpost
za. 10:00 - 17:00 u, zo. 12:00 - 17:00 u
- **Paviljoen de Leyen:**
Bildreed 3, Rottevalle
za. 11:00 - 22:00 u, zo. 10:00 - 22:00 u
- **Pop-up koffie/theetuin Kofje foar Kenia:**
Skûlenboargerwei 6, Eastermar
za. & zo. 10:00 - 18:00 u
- **Teetún de Hollen:**
Oosterdijk 16, Ryptsjerk
za. & zo. 10:00 - 17:00 u
- **Theeschenkerij 't Landschap:**
Spekloane 48, Boelenslaan
za. 10:00 - 17:00 u, zo. 12:00 - 17:00 u
- **Ut de hof fan Kûkherne:**
Kûkhernewei 60, Noardburgum
za. 11:00 - 17:00 u, zo. 11:00 - 16:00 u
- **Zomerschuur:**
Zomerweg 68A, Burgum
za. 10:00 - 17:00 u, zo. 12:00 - 17:00 u

Dineren in het landschap

Ite yn'e wâlden, 3 gangen menu in boerenland:

De Seadswâl:

Seadwei 3, Eastermar

za. 19:00 - 21:00 u

opgave via info@accescatering.nl

Ontmoeten

Open boerderij

Diverse activiteiten op boerenbedrijf, zoals rondrit door boerenland:

Mts Boersma / De Seadswâl:

Seadwei 3, Eastermar

za. & zo. 10:00 - 16:00 u

Open bedrijf

- **Boomkwekerij Bosma:**
Parksterreed 12, Boelenslaan
za. 10:00 - 16:00 u
- **Hoeve de Houtwiel:**
Haadwei 54, Broeksterwâld
za. 10:00 - 17:00 u
- **Interieur en Sa:**
Kûkhernewei 60, Noardburgum
za. 11:00 - 17:00 u, zo. 11:00 - 16:00 u
- **Kwekerij Groothof:**
Koartewyk 5, Boelenslaan
za. & zo. 09:00 - 20:00 u
- **Smûk Brocante:**
Kûkhernewei 8, Noardburgum
za. & zo. 10:00 - 17:00 u
- **Zorgboerderij De Witrik:**
Wyltpaed West 30, Twijzelerheide
za. 10:00 - 15:00 u
- **Zorgvilla Kakelbont:**
Flokhernepaed 8, Mûnein
za. 11:00 - 16:00 u

Open tuin

- **De Baanderij:**
Heidstreek 2A, Noardburgum
za. & zo. 11:00 - 17:00 u
- **De Hôfpleats:**
Stienstrawei 9, Boelenslaan
za. & zo. 10:00 - 17:00 u
- **De Rike Ierde:**
Efterwei 9, Rottevalle
za. & zo. 10:00 - 17:00 u
- **De Teeroas:**
Mellereed 2, Harkema
za. 10:00 - 17:00 u
- **Het Hoekje:**
Tsjerkepaed 40, Twijzelerheide
za. & zo. 10:30 - 16:30 u
- **Janna's Bloementuin:**
Rykswei 8A, Kootstertille
za. & zo. 10:00 - 16:00 u
- **Villa Sinnestrielen:**
Torenlaan 40, Eastermar
za. 10:00 - 17:00 u, zo. 12:00 - 17:00 u
- **Volkstuin Swadde Ikker:**
Einsteinstraat, Buitenpost
za. 10:00 - 15:00 u

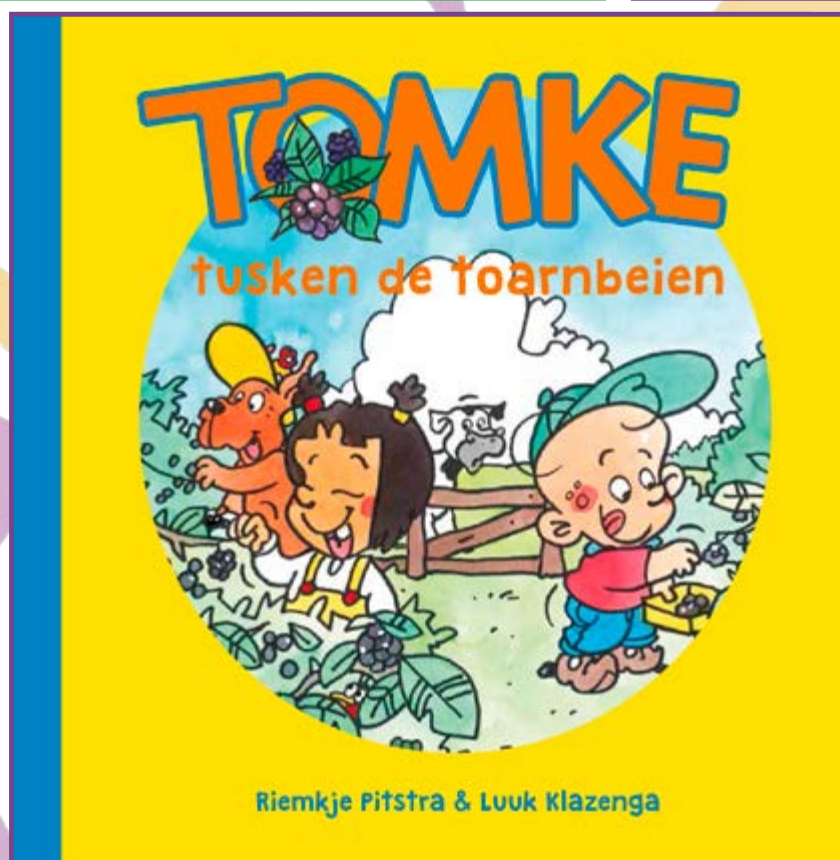
Themaboekje

Tomke

'Tomke tusken de toarnbeien' is voor iedereen gratis verkrijgbaar bij de bibliotheken in

- Dokkum
- De Westereen
- Gytsjerk
- Burgum
- Drachten
- Surhuisterveen
- Buitenpost
- Kollum

bij de AFÜK-winkel in Leeuwarden en tijdens Brommels! op verschillende locaties.

Het kan zijn dat activiteiten op het laatste moment worden aangepast of geannuleerd. Kijk daarom voor de laatste info eerst op brommelsfestijn.nl. Hier vind je ook de (eventuele) kosten per activiteit.

Landschapsbeheer Friesland

Winst voor het landschap

LBF is binnen de provincie Fryslân adviseur, ontwikkelaar, verbinder en ambassadeur van het Friese landschap. Dit doen we samen met andere partijen. We verbinden de juiste partijen, we luisteren, brengen onze kennis in en bieden ondersteuning in proces en uitvoering.

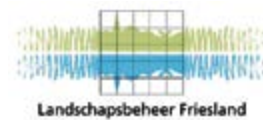
Voor burgers, boeren en overheden zijn we de adviseur op gebied van het Friese landschap. We beschikken over veel kennis en we signaleren bedreigingen, maar we spotten vooral ook kansen voor het Friese landschap. Met onze kennis en expertise kunnen we helpen beleid te maken, een gebiedsaanvraag te schrijven, fondsen te werven of een projectplan op te stellen.

We komen met inventieve ideeën en duurzame oplossingen, stimuleren lokale initiatieven en leiden elk project in goede banen. Omdat we geen grond bezitten, dienen we geen eigen belang. We geven dus eerlijk advies en passende ondersteuning.

Onze grootste kracht is ideeën en beleid omzetten naar de praktijk. Dit resulteert in succesvolle projecten waarbij wij concrete resultaten boeken. Zo dragen we bij aan integrale landschapsontwikkeling.

Wij werken met onze projecten aan vier actuele thema's:

- Klimaat en Landschap
- Erfgoed en cultuurhistorie
- Biodiversiteit

www.landschapsbeheerfriesland.nl

Bloemenparadyske

Een plek waar je terecht kunt voor een natuurlijk bosje bloemen, huisgemaakt gebak en lekkers, een uniek cadeautje of je tentje op kunt slaan op het veld rond de bloemen!

We streven er zoveel mogelijk naar te werken met de seizoenen, de natuur en ons landschap. Brommels! ligt ons dan ook nauw aan het hart. We zoeken en verwerken de bramen in het lekkers wat we serveren, de takken met de bloemen en de bessen kun je vinden in de boeketten.

Je kunt je bloemen plukken, de bramen zoeken op het erf van Bloemenparadyske, er is de Streekmarkt en er gebeurt nog veel meer op het erf. Zoals spelletjes, schminken, er is een schilderworkshop (kijk op Silleke.nl) en er zijn kruidenwandelingen en vele andere activiteiten.

Om het voor jou nou makkelijk te maken en ook alle andere leuke plekken en locaties te kunnen bezoeken hebben we in het Brommels weekend de aanbieding om van vrijdag tot zondag te komen kamperen voor € 40 i.p.v. € 45 (2 personen en kampeermiddel, incl. toeristenbelasting en gebruik van stroom)

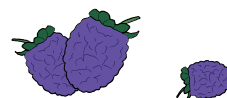
Kijk op de site of bel even om zeker te weten dat je een plekje hebt!!

06-8195 7871, Paradyske 3 Kollum

WWW.BLOEMENPARADYSKE.NL

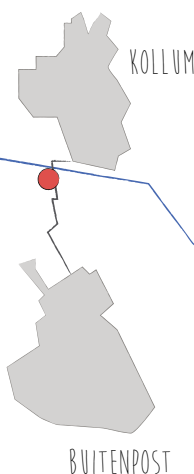

KOM LANGS !

EN BEZOEK HET WINKELTJE VAN ELZENHIEM
MET GROENTEN EN ZELFGEMAAKTE PRODUCTEN
ELKE WOENSDAG 13.30 - 17.00

TOLLINGAWEG 2, KOLLUM - WWW.ELZENHIEM.NL

Karst Meijer heeft als bramendeskundige sinds kort een braam op zijn naam heeft staan. Wetenschappers willen hem op deze manier bedanken voor veertig jaar onderzoek naar bramen.

'Bramen en paardenbloemen zijn het boegbeeld van de biodiversiteit'

Bramendeskundige Karst Meijer (1956) uit Havelte is druk bezig met de aanleg van een bramencollectietuin in De Kruidhof. In deze tuin groeien straks meer dan zeventig bramensoorten, die in Friesland te vinden zijn. Het wordt de grootste bramenverzameling in Europa. De opening van de tuin is in 2022.

De Friese endemische paardenbloemsoort *Taraxacum friscum* is sterk bedreigd.

Van kinds af aan is Karst Meijer al bezig met tuinen en planten. Hij groeide op als boerenzoon in Noordwolde, een gebied met bossen vol bramenstruiken waar hij met zijn emmertje heen ging om ze te plukken en er jam of bramen-sap van te maken. Later ging Karst naar de tuinbouwschool en werkte zich op tot tuinontwerper en botanicus. In 1979 startte hij Hebarium Friscum, nu te vinden in Wolvega. „Hier kan ik het hele jaar door met planten bezig zijn. De collectie bestaat uit meer dan 150.000 herbarium exemplaren en ik heb de grootste privécollectie gedroogde planten van Europa. Eigenlijk is dit een soort opvanghuis voor bedreigde collecties”, vertelt Karst. Vanaf het begin van de jaren tachtig ging hij zich specialiseren in bramen (Rubus) en paardenbloe-

men (Taraxacum), de 'moeilijkere' soorten. Simpelweg omdat hij meer uitdaging zocht. „Op het gebied van paardenbloemen heb ik veel geleerd van Piet Oosterveld, ook wel de ijsberenman genoemd omdat hij tijdens de Nederlandse Spitsbergen Expeditie een aanval van een ijsbeer overleefde.”

BRAMENPARADIJS IN DE KRUIDHOF

Bijzonder is dat Karst Meijer als bramendeskundige (bataloog) sinds kort een braam op zijn naam heeft staan. Wetenschappers willen hem op deze manier bedanken voor veertig jaar onderzoek naar bramen. „Het gaat om een doornloze braam, dus ik ben niet prikkelbaar”, lacht Karst. „Deze braam heet nu de Rubus meijerianus en komt in cultuur voor over

de hele wereld. Je hebt ze in allerlei soorten, ze bloeien rood, wit en roze. Ik vind het geweldig, dit is mooier dan het krijgen van een lintje. Die moet je inleveren als je dood gaat. Dit blijft altijd bestaan.” Bramen zijn volgens Meijer het boegbeeld van biodiversiteit.

„Je hebt ze in alle soorten en maten: rood, wit, roze, sommigen groeien laag over de grond, anderen juist hoog, de ene soort is zoet, de ander juist zuur. In het bramenparadijs van de Kruidhof in Buitenpost zijn straks alle bramensoorten samen te zien in één tuin. Ik krijg daarbij hulp van Hein Drost en Jan Willem Zwart.”

'PAARDENBLOEM MOET TERUG IN DE WEI'

Met de paardenbloem is het volgens Karst Meijer heel anders gesteld. Er zijn tot nu toe 250 soorten paardenbloemen bekend, maar naar schatting zijn er misschien wel meer dan 1000 soorten. „Vroeger kleurde heel Friesland geel van de paardenbloemen, nu zie je in het voorjaar alleen maar groene

weilanden. Dat terwijl de paardenbloemen zo'n belangrijke functie hebben, onder andere voor de weidevogels. De paardenbloem bloeit in het voorjaar en zit boordevol nectar en stuifmeel, waardoor ze geliefd zijn bij insecten. Voor de kuikens groeien de paardenbloemen op snavelhoogte zodat ze goed bij hun voedsel kunnen. De paardenbloem speelt een sleutelrol in het behoud van de weidevogels, maar in plaats van de gele bloem te koesteren wordt deze gestigmatiseerd als onkruid. De paardenbloem staat zelfs voorop de flessen van onkruidbestrijdingsmiddel. Ik heb laatst gevraagd waarom. 'Omdat dat beter verkoopt', was het antwoord. Het gekke is dat niemand zich er druk over maakt. Er wordt van alles gedaan om kruidenrijke akkerranden te creëren of plasdrasgebieden aan te leggen, maar de oplossing is veel simpeler: de paardenbloem moet terug in de wei. Het heeft volgens Karst Meijer geen zin om met vingers te wijzen. Het gaat er om dat we samen met

boeren, burgers en buitenlui de paardenbloem weer waarderen.

NATUURBESEF DANKZIJ BRAMEN PLUKKEN

Bramen vervullen in de zomer dezelfde belangrijke functie. Als je tijdens de bloeiperiode in juli langs de boswal loopt, hoor en zie je de insecten, vogels en muizen. „Een geweldig gebeuren om mee te maken”, zegt Karst. Hij stimuleert ook ouders en kinderen om met hun emmertje het bos in te gaan, op zoek naar bramen. „Een paar jaar geleden werd dat nog gezien als stroperij. Niets is minder waar. Kinderen krijgen er juist natuurbesef van en er zijn bramen genoeg. Daarom zijn evenementen als Brommels! en de Dag van de paardenbloem ook zo mooi. Het is een mooie manier om mensen en vooral ook kinderen bewust te maken dat bramen en paardenbloemen een geschenk zijn voor de biodiversiteit.”

De bramenexcursie van Karst Meijer was ook dit jaar weer een ontdekkingsstocht: Elke soort bloeit op zijn eigen wijze met een eigen geur, kleur en vorm. Foto: Marcel van Kammen

BASISRECEPT

JAM

(ZONDER PITJES!)

Het basisrecept voor bramenjam is heel eenvoudig. En dus ook leuk om met kinderen te maken. Je hebt maar 2 ingrediënten nodig: bramen en geleisuiker.

En de volgende benodigdheden:

- vergiet
- keukenweegschaal
- kom
- pan
- staafmixer
- pollepel
- zeef
- maatbeker
- soeplepel
- uitgekookte schone jampotjes.

Ingrediënten:

- gewassen bramen
- zonder kroontjes
- geleisuiker

Bereiding

Was de bramen en haal de kroontjes eraf. Laat de bramen uitlekken in een vergiet.

Weeg af hoeveel bramen je precies hebt. Weeg daarna in een kom hetzelfde gewicht af aan geleisuiker.

Doe de bramen in de pan en pureer met een staafmixer.

Roer de geleisuiker erdoor.

Zet de pan op het vuur en roer met een houten pollepel tot het mengsel kookt.

Laat de jam nog 2 minuten doorkoken. Blijf roeren!

Schep met de soeplepel de hete vloeibare jam via de zeef in de maatbeker.

Giet vervolgens de pitloze jam in de schone potjes. Doe de deksels er op en zet de potjes 5 minuten op de kop weg. Zo trekt het vacuüm en blijft de jam beter bewaard.

Na 5 minuten kun je het jampotje weer overeind zetten. Laat goed afkoelen tot de vloeibare jam gestold is.

Recepten

van Brommelspubliek

Dat je van bramen veel meer kunt maken dan jam, hebben Gerben Land en Esther Marie Berthelsen laten zien. In 2013 schreef de organisatie van Brommels! een receptenwedstrijd uit. De recepten van de finalisten en winnaar vind je hier:

Lekker ite!

Moink Balls

met bramenjam

- recept van Gerben Land -

Gerben Land is al ruim 5 jaar culinair adviseur bij Sligro Food Group en runt samen met zijn vrouw B&B en theeschenkerij Theeschenkerij 't Landschap in Boelenslaan. Gerben is in de regio bekend als de souschef van Frouckje State (2007 -2010) en (sous)chef van Herberg van Smallerland (2010-2015). Wereldwijde faam kreeg hij in 2018, toen hij met een team van 5 Nederlandse chefs zilver behaalde op de Culinaire World Cup met de bereiding van een warm nagerecht. Voor deze krant deelt Gerben zijn recept voor een klassieke warme BBQ-snack: Moink Balls. Met bramenjam, uiteraard.

Gerben Land

Ingrediënten:

- 500 gram rundergehakt
- 40 gram geraspte oude boeren kaas van de Johannahoeve
- 2 tenen knoflook
- 1 ei
- 1 theelepel oregano
- 1 theelepel tijm
- 1 theelepel basilicum
- 1 theelepel paprikapoeder
- 1,5 theelepel zout
- 40 gram paneermeel
- 500 gram spekplakjes
- 0,5 liter BBQ saus
- 100 gram basis BBQ rub
- 200 gram bramenjam

Bereiding:

Maak van het gehakt en de kruiden samen met het ei en de paneermeel een gehaktmengsel.

Maak er balletjes van van 50 gram per stuk en omwikkel ze met de plakjes spek.

Meng de BBQ-saus samen met de bramenjam

Haal ze door de basis rub en leg ze op het BBQ rooster

Bereid de BBQ voor op 120 graden roken.

Voeg rookhout toe voor het roken. Laat de balletjes ongeveer 45 minuten roken en begin dan te lakken met het bramenmengsel.

Laat de lak een beetje indikken zodat het een beetje plakkerig wordt. Daarna nog een keer lakken en serveren met een frisse koolsalade en appelcompote.

Lekker ite!

Gelaagde bramentaart

Deze foto kom je regelmatig tegen in promotie van het Brommelsfestijn. Hij ziet er dan ook heerlijk uit. Deze gelaagde bramentaart is naar een recept van Esther Marie Berthelsen:

Ingrediënten:

Voor de cake:

- 3 eieren
- 2,5 dl rietsuiker en/of palmsuiker
- 60 gr boter
- 3d volkorenmeel
- 2 theelepel natriumcarbonaat (baking soda)

Voor de vulling:

- 3 - 4 dl slagroom,
- 2 eetlepel rietsuiker
- 2 theelepel vanillesuiker

Bereiding:

Cake: Meng de eieren, rietsuiker/palmsuiker, het volkorenmeel en de bakingsoda door elkaar. Smelt de boter in een pan, voeg de melk toe en laat kort koken. Voeg daarna het deegmengsel toe. Doe het cakedeeg in een ronde springvorm. Bak het cakedeeg bij een oventemperatuur van 200 graden in 40 minuten op de laagste plank gaar. Laat afkoelen. Snijd de cake in lagen.

Vulling: Klop 3 - 4 dl slagroom met 2 eetlepel rietsuiker, 2 theelepel vanillesuiker. Pureer de door jou gewenste hoeveelheid bramen en/of bosvruchten. En schep deze door de slagroom. Smeer dit slagroom-vruchtenmengsel tussen de lagen en bovenop de taart. Garneer met verse bramen.

Insectennetwerk moet zich als een olievlek verspreiden

Conny Bloemhoff kwam door de liefde negentien jaar geleden op de boerderij in Surhuisterveen terecht. Nu is het reilen en zeilen van het boerenleven haar lust en haar leven. Ze zet zich in voor de pilot Insectennetwerk en voor het project 'Boomwal als apotheek voor vee en bron van biodiversiteit', ook wel Snoeivee genaamd.

Toen haar man Menno in 2012 het boerenbedrijf van zijn ouders overnam hielp Conny mee in de maatschap. Zo heeft ze het jongvee opgefokt, totdat dit werk voor haar lichamelijk te zwaar werd. „Ik ben nog steeds betrokken bij het bedrijf maar richt me sinds twee jaar op het landschap. Daarvoor heb ik de cursus 'Gastvrouw van het Landschap' van de Vereniging Noardlike Fryske Wâlden gevolgd. Zo ontdekte ik hoe uniek het gebied is waarin we wonen. Dat wil ik graag promoten”, vertelt Conny. „Wij wonen hier in een gebied met bomen om ons perceel, waar de Noardlike Fryske Wâlden bekend om staat. Dat heeft vele voordelen, want bomen geven voer aan de koeien in de vorm van takken en bladeren. Ze zijn een bron van gezondheidsbevorderende stoffen”, legt Conny uit. Studenten Wildlife Management van de hogeschool Van Hall Larenstein in

Leeuwarden hebben het gedrag en welzijn van koeien gemonitord. „Als wij ons niet lekker voelen, nemen we een paracetamol of ibuprofen, maar een koe lost dat anders op. Die eet bijvoorbeeld van de wilg waar dezelfde stof in zit als in onze pijnstillers.”

ONWETENDHEID

Bij de familie Bloemhoff is inmiddels een hele 'apotheek' gemaakt die ook toevoegt aan de biodiversiteit. De bomen, struiken en bloemen geven variatie aan het voedselaanbod en spelen daarmee in op het natuurlijke gedrag en welzijn van de koeien. De bomen stellen mineralen uit de diepe ondergrond beschikbaar en bieden beschutting. De struiken leveren bessen voor de vogels. Stuifmeel van bloemen zijn leverancier voor bijen en andere nuttige insecten. „Zonder insecten kunnen bloemen en planten zich niet voort-

planten. Hoe meer plantensoorten er zijn, des te gezonder ons ecosysteem is”, vertelt Conny. Toch is er volgens haar nog veel onwetendheid. Zo is het heel belangrijk wát voor zaad je kiest. „Sommigen kopen zakjes zaad voor bijen en vlinders en denken dan dat ze goed bezig zijn. Maar de meeste zaden die wij kopen zijn gecultiveerd en niet inheems en voegen daarom maar weinig toe. Insecten halen soms wel nectar uit deze bloemen maar hebben voor hun voortplanting echt heemplanten nodig. Ik wist dat eerst ook niet hoor, maar ben daar best wel van geschrokken want die zakjes met zaad zijn overal verkrijgbaar.”

VERSTERKING INSECTENNETWERK

Uit het onderzoek van de studenten van Van Hall Larenstein is naar voren gekomen dat bramen de meest gegeten soort was door

de koeien. Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Achtkarspelen (VANLA) zag dit als kers op de taart voor een vruchtbare samenwerking met de hogeschool. Vanuit deze activiteiten is besloten om de pilot 'Versterking insectennetwerk' bij Maatschap Bloemhoff uit te voeren, samen met de Stichting Wrâldfrucht. Eén van de speerpunten voor de pilot is verbindingen maken in de natuur. Tussen bestaande boomwallen zijn ecologische dwarsverbindingen aangelegd zodat de insecten zich makkelijker kunnen verplaatsen. „Met de provincie Fryslân hebben wij afgesproken om te gaan monitoren, zodat ze inzicht krijgen wat het effect is van het maken van verbindingen en biodiversiteit op en rond het erf. Met de aanleg van de ecologische dwarsverbindingen en alle andere natuuringrepen die wij hebben gedaan, vergroten wij het leefgebied van insecten en hebben ze de kans zich te verplaatsen naar andere gebieden”, legt Conny uit. Zelf monitort zij voor dit project vlinders. „Via lector Arjen Strijkstra van Van Hall Larenstein ontdekten wij dat het monitoren van nachtvlinders voor veehouders een simpele manier is om te zien of er veel dieren en veel verschillende soorten voorkomen. Ook wordt duidelijk of zeldzame soorten vaker voorkomen en of ze door de natuuringrepen bij ons willen neerstrijken. Van elke soort die hier voorkomt maak ik foto's en geef dat aan de Vlinderstichting door voor het project Boeren Insecten Monitoring Agrarische Gebieden.”

WEET WAT JE EET

Vol passie vertelt Conny graag ook aan schoolkinderen over de vlinders en het insectennetwerk dat weer alles te maken heeft met wat je eet. Veel van de gewassen die wij eten zijn afhankelijk van bestuiving door bijvoorbeeld wilde bijen, vlinders, motten en kevers. Conny bekijkt de vlinders met de kinderen, laat de bijenwilde zien en vertelt ze waarom de

Els zo typerend is voor dit gebied. Op een speelse manier leert Conny de kinderen dat het belangrijk is dat er zoveel mogelijk soorten planten zijn. Hoe meer soorten, hoe meer dieren. „Samen met kinderen van basisschool 't Holdersnêst in Harkema hebben we hier ecologische dwarsverbindingen aangeplant. Ze vonden het prachtig, één van de kinderen zei: dit wil ik de hele dag wel doen”, lacht Conny die de kennis die ze opdoet graag met andere mensen wil delen. „Ik hoop bij anderen de bewustwording ook op gang te brengen en dat er

steeds meer verbindingen tussen gebieden worden gemaakt zodat het als een olievlek verspreidt. Tegelijkertijd proberen wij mensen dichterbij de oorsprong van hun eten te brengen. Daarom doen wij graag aan het Brommelsfestijn mee. De plukdagen van Brommels! brengen de mensen dichterbij hun eten en de omgeving waarin ze wonen en/of werken. Daarmee is ons doel bereikt.”

Foto's: Esther Rollema

De Herberg van Smallingerland:

blij met de regio en dankbaar gebruikmakend van wildpluk uit de natuur...

Wij culinaire vaklieden én liefhebbers van dat wat de regio biedt zijn reuze enthousiast over het Brommels-festijn. Een festijn dat ons na aan het hart ligt! Uit hun initiatief blijkt maar weer: je hoeft niet ver van huis om vol te genieten. Onze directe omgeving, de Noordelijk Friese Wouden, is prachtig en biedt voldoende heerlijkheden. Brommels draagt bij aan de waardering en liefde voor de natuur.

Wat is er fijner dan in je eigen regio erop uit te trekken en te genieten van de natuur en dit afwisselende landschap. Wij Herbergiers uit Rottevalle maken dankbaar gebruik van wat onze regio allemaal te bieden heeft. Zo kopen we onze groenten van - bij voorkeur regionale - kleinschalige

telers en boeren. Daarbij volgen wij de kalender van de seizoenen, evenzo met vis en vlees. Bij ons geniet u deze zomer van lekker en puur zomerwild, zoals ree!

WILDPLUK

Eén van onze favoriete bezigheden is het plukken of zoeken van

mooie ingrediënten uit de vrije natuur. Als heuse wildplukkers trekken we regelmatig het landschap in om mooie producten te zoeken. Elk seizoen levert wonderschone en exquise ingrediënten.

VLIERBLOESEM

In het voorjaar ligt onze focus op de vlierbloesem. De heerlijk geurende en liefelijke bloemetjes van de vlierbes zijn de ultieme voorbode van de zomer. Van de vlierbloesems laat zich eenvoudig een krachtig extract maken, waarbij geur en smaak in volle hevigheid bewaard blij-

ven. Dat biedt in onze keuken ontzettend veel mogelijkheden.

MOERASSPIREA

In een verrassend groentegerecht met jonge spitskool van de barbecue krijgt de moerasspirea een parfumerende rol. Dit vegetarische gerecht wordt geflankeerd door een crème van gebakken knoflook en piment, ingemaakte uitjes, druiven en een schuimige saus gebaseerd op 'Ajo Blanco', een koude Spaanse amandel knoflooksoep. Aan de oevers van De Lits, vlakbij Rottevalle, plukten we de spirea.

BRAMEN EN WATERMUNT

Voor ons is het vanzelfsprekend om het komend weekend in ons befaamde Herberg-menu bramen uit de wouden te verwerken. Door de combinatie van bramen met wilde watermunt - afkomstig uit het moerassige Leijen-gebied - beleef je een culinaire reis door het beste wat de natuur en de keuken biedt. Alles in harmonie en op elkaar afgestemd. Memorable lekker: om op deze manier producten uit de regio uit onze keuken te proeven.

De Herbergiers uit Rottevalle, feliciteren Brommels met hun **10-jarig bestaan** en het succes van dit evenement!

van pharmacie naar **FARM**acie

BOEREN VOEDEN DE WERELD

**"Mulder Agro,
uw partner in de kringloop
bodem-plant-dier-mest"**

- ✓ Veevoeding
- ✓ Bemesting
- ✓ Ruwvoerders
- ✓ Zaaizaden (o.a. kruiden- en bloemenmengsels)
- ✓ Agrarische benodigdheden

☎ 0511-441298
✉ info@mulderagro.nl
🌐 www.mulderagro.nl
📘 facebook.com/Mulder-Agro

BEST BEWAARDE GEHEIM

Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden tussen Dokkum en Drachten is misschien wel het best bewaarde geheim van Fryslân. Kenmerkend is het 'smûke' coulisselandschap met duizenden kilometers elzensingels, dykswâlden (houtwallen) en honderden pingo's en poelen. Het gebied heeft unieke flora en fauna. De biodiversiteit is hier bijzonder groot.

Het overgrote deel van de 800 leden van de vereniging Noardlike Fryske Wâlden, boeren en particulieren, zorgt met (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer voor het behoud van dit bijzondere landschap en de boerenlandvogels.

**KOM TIJDENS BROMMELS!
GENIETEN VAN DIT
PRACHTIGE LANDSCHAP**

**Vereniging Noardlike Fryske Wâlden
feliciteert Brommels!
met haar 10-jarig bestaan**

www.noardlikefryskewalden.nl

Albert van der Ploeg, voorzitter vereniging Noardlike Fryske Wâlden leest de peuters voor. Foto: Marcel van Kammen

Tomke tusken de toarnbeien

Sinds maandag 12 juli ligt er voor alle jonge Wâldpykjes van 0-4 jaar een speciaal Tomke themaboekje klaar: 'Tomke tusken de toarnbeien'. In dit boekje beleven Tomke, Romke, Yana Yu en Kornelia een avontuur in de Noardlike Fryske Wâlden tijdens Brommels! In het boekje staat verder een prachtig nieuw bramenliedje en een eenvoudig recept voor bramenjam zonder pitjes. De tekeningen in het boekje zijn tegelijk zoekplaten. In elke tekening zit een bijzonder vogeltje verstopt: de gekraagde roodstaart.

„Wy hoopje dat it aventoer fan Tomke de jongste Wâldpykjes stimulearret sels ek op ûndersyk út te gean yn it lânskip“, vertelt initiatiefneemster Sigrid Keimpema van het Tomke themaboekje. „Wat foar elt-senien dy't yn de Noardlike Fryske Wâlden wennet miskien sa fertroud en bekend liket, is eins hiel bysûnder. Mei Brommels! kinne bern de dykswâlden en elzensingels yn dûke om toarnbeien te sykjen. Fan tichteby sjogge se dan folle mear as toarnbeien, ek de oare planten, blomkes, bistjes en beammen. Nijs-gjirrich as lytse bern faak binne, kinst as heit en mem dan hieltyd de fraach ferwachtsje: 'Wat is dit?' Asto as âlder op eltse fraach in antwurd

jaan kinne wolst, is de fergese app Pl@ntNet dyn rêding!“

'Tomke tusken de toarnbeien' is gratis verkrijgbaar in de bibliotheken in Gytsjerk, Dokkum, De Westereen, Burgum, Drachten, Surhuisterveen, Buitenpost en Kollum. Daarnaast wordt het boekje verspreid op peuterspeelzalen in die dorpen in de Noardlike Fryske Wâlden waar geen bibliotheek is.

Ook voor de jongste bezoekers van Brommels! ligt een boekje klaar. Waar de boekjes tijdens Brommels! verkrijgbaar zijn, is te vinden op www.brommelsfestijn.nl

Henk Pilat van Commissie Brommels! reikt het eerste exemplaar uit aan Tomke. Foto: Marcel van Kammen

Het themaboekje is financieel mede mogelijk gemaakt door:

- De Vrienden van Vereniging Noardlike Fryske Wâlden
- Feitsma Fûns
- Douwe Kalma Stifting
- St. Arjen Witteveen-fûns
- Project Natuerlik Ferskaat mei de Mienskip

"Tomke tusken de toarnbeien" is een uitgave van de Afûk, Commissie Brommels! en vereniging Noardlike Fryske Wâlden en is een cadeau aan alle peuters van de Noardlike Fryske Wâlden en de jongste bezoekers van Brommels!

Verkrijgbaar zolang de voorraad strekt.

Bij de bramen langs

In 2016 brachten 3 enthousiaste vrijwilligers het boek 'Bij de bramen langs', uit. Elk schreef vanuit zijn eigen expertise mee aan dit jubileumboek, in 2016 bestond Brommels! namelijk precies 5 jaar. In het boek lees je over het ontstaan van het landschap Noardlike Fryske Wâlden, vind je fiets- en wandelroutes in de streek, krijg je tips voor bramenpluklocaties, vind je recepten voor bramenlekkernijen, lees je prachtige haikugedichten, vind je patronen voor geborduurde jampot etiketten, ontdek je de geneeskrachtige werking van de braam, lees je volksverhalen uit de Wâlden en nog veel en veel meer.

De eerste oplage is zo goed als uitverkocht. In 2022 volgt een herdruk, met een uitbreiding van de inhoud. Zo zal Karst Meijer bijvoorbeeld vertellen

over de grootste bramencollectietuin van Europa die nu in De Kruidhof wordt aangelegd.

Ook de tweede druk van 'Bij de bramen langs' zal een beperkte oplage hebben. Wie interesse heeft in een boek, kan zich nu al melden bij Stichting Wrâldfrucht om een boek te reserveren. Prijs per boek € 14,95.

Bij aanschaf van meerdere boeken geldt er korting. Voor reserveringen en vragen: info@dewouden.com.

Brommels! leskist

Voor kinderen van de basisschool heeft Brommels! een leskist gemaakt. In deze leskist zitten alle benodigdheden voor een geslaagde bramenplukactiviteit en het maken van bramenjam en bramen-sap. Ook andere materialen zoals het boek Bramenjam van Natasha Stenvert, kleurplaten, woordkaarten, rekenopdrachten, liedjes en

meer, zijn te vinden in de leskist. De kist is gratis te leen voor alle basisscholen in Tytsjerksteradiel, Achtkarspelen, Noardeast-Fryslân en Dantumadiel.

Reserveren kan via de site van NME Centrum De Klyster in Damwâld:

www.deklyster.nl

Wie alles, maar dan ook echt alles, wil weten over nationaal landschap Noardlike Fryske Wâlden, moet zeker de Veldgids landschapselementen Noardlike Fryske Wâlden eens lezen. Van de geschiedenis van het coulissenlandschap tot de kwaliteitskenmerken van de hedendaagse boomwallen (dykswâlden), elzensingels, pingo's en dobben; alles wordt beschreven.

Hoe ziet een goed beheerde dykswâl, elzensingel, pingo of dobbe eruit? Wat is er dan allemaal aan bomen, planten en dieren (biodiversiteit) te vinden? Wat moet je doen en vooral laten om de kwaliteit van deze landschapselementen te verhogen en behouden? Op deze en alle andere vragen vind je antwoord in de veldgids van Jan J. de Boer.

De gids is uitverkocht, maar nog altijd in pdf na te lezen op de site www.noardlikefryskewalden.nl.

Veldgids landschapselementen Noardlike Fryske Wâlden

Takomst foar in unyk lânskip

Ieder jaar in september doen zo'n 1000 leerlingen van 30 basisscholen in Noordoost - Friesland mee aan het project 'Takomst foar in unyk lânskip'. Bij de kinderen van groep 7 en 8 beter bekend als 'elzensnoeien'. Toch is het project meer dan een dagje snoeien in elzensingel of houtwal bij de boer. De kinderen leren tijdens het project vooral wat er zo uniek is aan het landschap Noardlike Fryske Wâlden en hoe dat op een goede manier beheerd kan worden. In het veld ontdekken ze meer over de biodiversiteit: welke vogels leven er in de houtwallen en singels en welke beestjes in de sloten? De vereniging Noardlike Fryske Wâlden werkt in dit project samen met de NME-centra in de regio en met Landschapsbeheer Friesland.

Meer informatie is te vinden op www.noardlikefryskewalden.nl

Oplossing bramenraadsel

Het juiste antwoord van het Megamoeilijke bramenraadsel op pagina 7 = 4.

Had je dit antwoord? Slim! Dan heb jij de geheime code gekraakt! Sst... wel geheim houden hè?

Had je een ander antwoord? 5 bijvoorbeeld? Dan heb je net als Marten... pech...

Nu je het goede antwoord weet, kun je misschien de geheime code ontcijferen?

Lukt het je na flink wat hersenkraken nog altijd niet? Mail dan naar brommelsfestijn@gmail.com dan verklappen we je de geheime code! Ook dan geheim houden hè?

TOT 70% KORTING OPRUIMING

GRATIS
PLINTEN

GRATIS
ONDERVLOER

GRATIS
VLOERKLEED

GRATIS
DROOGLOOPMAT

ALLES MOET WEG

400 SOORTEN

20.000 M²
VOORRAAD

LAMINAAT
RESTANTEN

5⁹⁹.m² 6⁹⁹.m² 4⁹⁹.m²

KLIK PVC

14⁹⁹.m² 16⁹⁹.m²

Tijnjedijk 81
Leeuwarden
058-2896800

LAMINAAT
OUTLET
FRIESLAND

Turfschip 7
Heerenveen
0513-785347

WWW.LAMINAATOUTLETFRIESLAND.NL

ADVIES – SERVICE – GARANTIE – LEGSERVICE & BEZORGEN IN HEEL NEDERLAND MOGELIJK

OPENLUCHTMUSEUM HARKEMA

WWW.DESPITKEET.NL

Het museum toont de bezoeker een uitgebreid overzicht van het wonen, leven en werken op de arme heide in de periode van 1850-1950.

Naast een plaggenhut zijn er een holwoning, een kippenhokwoning, een armenhuis en diverse andere woningen te zien.

Camping Botniahiem ligt aan de rand van het mooie dorp Damwâld (Noordoost Friesland) op korte afstand van de stad Dokkum. Enerzijds vindt u hier volop rust, ruimte en natuur, anderzijds het gemak van een mooi overdekt winkelcentrum en andere goede voorzieningen dichtbij.

In de omgeving zijn volop fiets- en wandelpaden te vinden. Ook voor de watersport liefhebber is er volop keuze. Camping Botniahiem is tevens uitermate geschikt als uitvalsbasis voor een uitstapje naar de waddeneilanden Ameland en Schiermonnikoog.

Voor een verblijf bij ons kunt u kiezen voor een overnachting op de camping met eigen caravan, camper of tent, of als gast in één van onze vakantiewoningen, appartement of chaletcaravan. Wij verwelkomen u graag, oant sjen! Fam. Rosier

www.botniahiem.nl / info@botniahiem.nl / 0619030612

Paviljoen MeM
it plak foar minsken & muzyk

www.paviljoenmem.nl

VANLA

Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Achtkarspelen

Lokwinsket *Brommels!*
mei har 10-jierrich bestean

Bramen plukken in Brommelslân

Regels

1. Ga alleen die weilanden in waar de Brommels! vlag hangt.
2. Je mag vrij doorlopen, zolang de hekken open staan.
3. Laat de bramenstruiken heel.
4. Laat het vee met rust.
5. Houd de omgeving schoon.
6. Laat de hond wachten buiten het hek!

Bramen mogen plukken in boerenland is eigenlijk heel bijzonder. Want 363 dagen per jaar wil de boer je het land liever niet in hebben. Voor Brommels! maakt de boer een uitzondering, speciaal voor jou en alle andere bramenliefhebbers. Omdat het zo'n speciaal weekend is, maken we er direct een feestje van. Daarom wappert er bij elk opengesteld weiland een prachtige paarse Brommels! vlag. Zo weet je waar je welkom bent. Houd wel de plukregels in acht. Zo blijft Brommels! ook voor de gastvrije boeren een feestje.

De plukregels spreken eigenlijk voor zich. Toch willen we één van de regels nog toelichten. regel 6: Laat de hond wachten buiten het hek. Je hond mag het boerenland echt absoluut niet in. Dit is vanwege de kans op besmettelijke veeziekten die veroorzaakt worden door bacteriën in hondendoe. Maar niet getreurd. Als je jouw trouwe viervoeter belooft dat je jouw vers geplukte bramenbuit met hem zal delen, is hij vast bereid even buiten het hek te wachten.

Ja, de meeste honden zijn dol op bramen! Pluk maar eens langs openbare wandel/fietspaden en geef je hond wat meer lijn. Dan zul je zien dat hij minstens zo'n handige plukker is als jij. Waarschijnlijk is hij wel wat kieskeuriger dan jij. Honden gebruiken namelijk hun neus om de perfect rijpe braam te vinden. Jij moet het vooral met je ogen doen.

Dus als je hond zijn neus ophaalt - letterlijk - voor een braam die jij net voor hem hebt geplukt, denk dan niet direct dat jouw maatje geen bramen lust. Hij zoekt ze dan waarschijnlijk liever zelf uit.

PLUKTIPS

Bramen plukken begint bij bramen vinden. Je moet ze dus eerst wel zoeken. Niet alle bramen zijn direct goed zichtbaar. Til voorzichtig eens een bramentak op en kijk ook eens onder de blaadjes. Doe dit wel voorzichtig, want de struiken zitten vol stekels. Een schram of scheurtje in je kleding is zo opgelopen. Paarse vlekken in je kleding ook. Maar dat is het risico van je bramenjacht. Ga daarom goed voorbereid op pad.

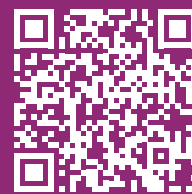
Tips

1. Draag oude (liefst lange) kleren en laarzen.
2. Doe de bramen in een emmer, bakje of mandje.
3. Pluk alleen bramen die helemaal zwart zijn en mooi glimmen.
4. Pluk alleen bramen die boven je knie hangen (zo'n 45 cm boven de grond).
5. Pluk bramen liefst met kroontje.
6. Gebruik een plukstok om bij de bramen te komen.

Plukstok maken

Een plukstok is een handig hulpje bij je bramenjacht. De dikste en lekkerste bramen hangen namelijk altijd daar waar je er net niet bij kunt. Met een plukstok maak je je arm al gauw een meter langer. Je kunt met de plukstok ook takken van je af duwen. Of laaghangende takken voorzichtig omhoog trekken om zo onder de blaadjes te zoeken naar bramen.

Het maken van een plukstok is heel eenvoudig. Je neemt een lange stok (bijv. halve bezemsteel of lange dikke tak) en slaat er een spijker in of draait er een schroef in, een paar centimeter onder de top. Klaar is je hulpstuk. Geen zin in geknutsel? In dit filmpje laten we je een paar kant-en-klare alternatieven zien die je ook kunt gebruiken.

Een laatste tip die we je ook graag meegeven: check na een dagje bramen plukken jezelf goed op teken. Dit geldt trouwens voor alles wat je tijdens Brommels! buiten onderneemt.

Wij wensen je namens alle boeren en mede-organisatoren van Brommels! een prachtige ervaring in ons nationaal landschap Noardlike Fryske Wâlden toe!

Commissie Brommels!:

Henk Pilat, Betty Schotanus, Sigrid Keimpema, Atsje Lettinga, Tjerkje van der Laan en Gerben Land

JUBILEUMKRANT BROMMELS! 25 AUGUSTUS 2021

Oplage:
45.000 exemplaren

Uitgever en advertenties:
Heidstra Media

Redactie: Klasina van der Werf, Johanna Kommerie en Sigrid Keimpema

Foto's:
Marcel van Kammen
Esther Rollema

Opmaak:
VDS Crossmedia

Druk: NDC Mediagroep

Deze Brommelskrant is gemaakt in opdracht van de Commissie Brommels!/ Stichting Wrâldfrucht en verschijnt huis-aan-huis in de Noardlike Fryske Wâlden

De uitgever is niet aansprakelijk voor enige directe of indirecte schade, vervolgschade of schade van welke aard ook, ontstaan uit, of verband houdende met publicaties in de Brommels!. Op alle in de Brommels! gepubliceerde advertenties en redactionele artikelen rust copyright zoals dat bij de wet is geregeld. Gehele of gedeeltelijke overname op wat voor manier dan ook, zonder toestemming van producenten is niet toegestaan.

KOM DEZE ZOMER NAAR DE KRUIDHOF

LEUK VOOR JONG EN OUD

**16 OKTOBER
OOGSTDAG OP
DE KRUIDHOF**

VOL ACTIVITEITEN
EN HOGE
KORTINGEN

de kruidhof
hortus van fryslân

BUITENPOST | WWW.DEKRUIDHOF.NL